

Inspiratie opdoen op het Estlandse hoogveen

Natuurbeheerders mogen graag referenties hebben. Een beeld van een mogelijk toekomstige situatie, een te herstellen situatie. Zo kijken rivierbeheerders graag naar bijvoorbeeld de zijtakken van de Loire, de bossenmensen hebben vaak bossen als het New Forest voor ogen. Hoogveenbeheerders gingen vlak voor de zomer met elkaar naar Estland om daar de uitgestrekte hoogveengebieden te bekijken. Onder hen Gerhard Duursema van Waterschap Velt en Vecht. Hij moet zich samen met zijn collega Thomas de Meij binnenkort gaan buigen over een beheersplan Natura2000 voor het Bargerveen.

Leuk natuurlijk, twee weken naar Estland. Samen met de nodige deskundigen het veld in om een stuk echte oernatuur bekijken. Maar wat heb je er aan om een hoogveen-

gebied ter grootte van half Drenthe te bekijken om later als referentie voor het Bargerveen te gebruiken? Weliswaar is het Bargerveen een van het grootste en meest intacte

hoogveengebied in Nederland, maar laten we eerlijk zijn, het is niet meer dan een snipper vergeleken met de Estlandse hoogvenen.

Gerhard Duursema: "Natuurlijk kunnen we het beheer van de mensen in Estland niet zomaar toepassen op het beheer op het Bargerveen. Temeer omdat men daar eigenlijk niet eens beheert: het hoogveen ligt er en daar gebeurt verder niets mee. Het is de eindfase van het hoogveen. Er worden wel veel vlonders aangelegd omdat men daar goed in de gaten heeft dat het een toeristi-

Eindeloos groot hoogveengebied in Estland

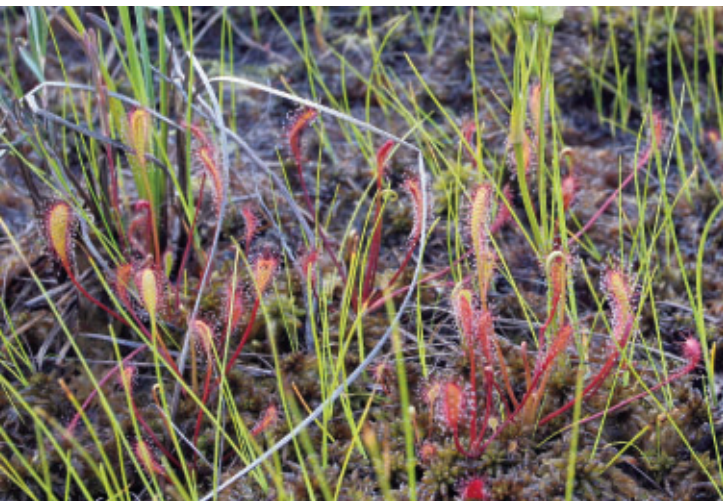

Foto Gerhard Duursema

Lopen over een veld vol lange zonnedauw

sch interessant gebied kan worden. Aan de randen wordt wat veen afgestoken, maar dat is zo kleinschalig, dat ik me niet kan voorstellen dat dat een probleem is. De excursie heeft voor mij vooral opgeleverd dat ik zo'n systeem een keer ervaren heb. Dat is zo ontzettend belangrijk. Die ervaring krijg je niet uit een boekje, haal je niet van een plaatje, maar ervaar je alleen als je er een keer door heen loopt. Je moet gewoon een keer gevoeld hebben hoe het is om over een hoogveen te lopen. Om de 'mineral islands' te zien als landmarks in het landschap. Zo ziet het er dus uit, zo voelt het dus, zo'n groot open landschap. Het

is veel groener dan ik dacht en ook veel groener dan het Bargerveen. Je krijgt veel minder natte voeten dan ik van te voren dacht. En de hydrologen in onze groep waren zeer onder de indruk van de kracht van het systeem en hoe zich dat in de loop der tijd onder invloed van het water heeft gevormd."

Veld vol met lange zonnedauw

Zijn collega Thomas de Meij heeft hetzelfde Estlandse landschap al eens tijdens een ander bezoek ervaren. "Het meest indrukwekkend vond ik dat we op een gegeven moment over een gebied liepen, zo groot als een voetbalveld dat helemaal, en dan ook helemaal, volstond met draadzegge en veenmosorchis. En dat je daar gewoon overheen loopt. En dan denk je: oké, dit moet het dus worden, dit is een hoogveen! En het toppunt is natuurlijk als je daar over een veld vol met lange zonnedauw loopt. Dat is zo onwerkelijk als je weet dat er in heel Nederland nog maar drie plantjes van staan".

Dertig jaar geleden naar Ierland

Het Bargerveen is een Natura2000-gebied en daar zal dus de komende

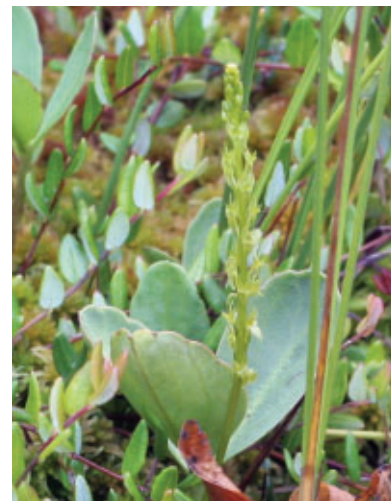

Foto Gerhard Duursema

Een voetbalveld vol veenmosorchis

jaren een beheersplan voor moeten komen. De Meij en Duursema zullen daar vanuit het waterschap Velt en Vecht nauw betrokken bij zijn. Volgens de twee ecologen is het echter moeilijk om concreet aan te geven wat zo'n reis dan oplevert om mee verder te gaan in Nederland. Een heel belangrijk element is in ieder geval wel dat er nu een gemeenschappelijk beeld bestaat over wat een hoogveen is. Duursema: "We hebben dezelfde ervaring en daar kun je voortdurend op terug vallen. Ik denk dat het daarom eigenlijk ook heel goed zou zijn als bestuurders een keer naar zo'n gebied gaan en zich ook kunnen voorstellen wat een einddoel is". De Meij: "Ik weet dat een bestuurder van het waterschap een jaar of dertig geleden naar de Ierse hoogvenen is gaan kijken. Die reis is van grote invloed geweest op het huidige beheer van het Bargerveen. Want toen is besloten om het kanaal en de weg uit het gebied te halen en uiteindelijk een ander waterbeheer in te stellen. Dus zo'n referentiebeeld is niet in eerste instantie bedoeld om van het beheer daar te leren, maar veel meer om inspiratie en enthousiasme op te doen."

Foto Gerhard Duursema

Lange vlonderpaden over het hoogveen

Overgangszone

Maar het blijft niet alleen bij inspiratie, het wordt ook nog concreter.

Een van de onderwerpen waar de deelnemers het over gehad hebben tijdens de excursie die ze willen uitwerken is het creëren van overgangszones. Landschappelijk is een hoogveensysteem pas goed te snappen als je er ook de overgangszones bij hebt van de hoge gedeelten naar de lage delen. Die overgangszones

zijn interessant omdat daar net weer andere vegetatie en fauna voorkomt. Naast het Bargerveen komt de komende jaren veel grond vrij en het is nu aan natuurbeheerders, provincie en waterschap hoe dat gebied ingevuld moet gaan worden. Dat zou dan een plaats kunnen krijgen in het Natura2000-beheersplan.

Maar ook hier geldt dat we dan uiteindelijk de bestuurders enthousiast moeten zien te krijgen. En ik denk dat dat veel gemakkelijker gaat als die bestuurders ook hun inspiratie kunnen opdoen in gebieden als in Estland.”

Veldwerkplaats in het Springendal

Wetenschappelijke kennis moet beter aan de grond worden gezet. Want het zijn de beheerders die met de kennis moeten werken. En omgekeerd: onderzoekers moeten weten welke vragen er bij beheerders leven. En óók, beheerders kunnen van elkaars ervaringen leren. Om dit te bevorderen zette het Ministerie van LNV het project Doelgericht Natuurbeheer op. Vlak voor de zomer vond de eerste activiteit plaats uit een geplande lange reeks.

Het project Doelgericht Natuurbeheer moet er voor gaan zorgen dat de juiste wetenschappelijke kennis op een zo goed mogelijke manier bij natuurbeheerders terecht komt. Want, zo meent het ministerie, tot op heden blijft te veel nuttige kennis in rapporten zitten en komt het niet in de hoofden van beheerders terecht. Een van de manieren om de

kennis beter te ontsluiten is de website Natuurkwaliteit.nl. De andere mogelijkheid is het bij elkaar brengen van beheerders en wetenschappers om met elkaar in het veld te komen tot de juiste antwoorden op de juiste vragen. Het idee is om dit via zogenaamde veldwerkplaatsen te gaan organiseren. Opzet is om in groepen van

maximaal 20 personen het veld in te gaan. De komende jaren zullen er per landschapstype ongeveer tien van die bijeenkomsten plaatsvinden. Het onderwerp van zo'n veldwerkplaats moet zo concreet mogelijk en zo goed mogelijk toegesneden zijn op problemen in de praktijk. Vlak voor de zomer vond de eerste bijeenkomst plaats in het Springendal. Dit is een van de bronbeken die op de Twentse stuwwal van Ootmarsum ontspringen. Het is een gebied van zo'n duizend hectare, waarvan zo'n driehonderd in beheer van Staatsbosbeheer. Fons Eysink is hier beheerder, Piet Verdonschot van Alterra de onderzoeker. Beiden waren aanwezig tijdens de eerste veldwerkplaats.

Piekafvoeren tegengaan

Het probleem in het Springendal was de diepe insnijding van de beek door de ondergrond. Doordat het water vanaf de bovenstrooms gelegen akker soms in zeer grote hoeveelheden door de beek stroomde, werd de beek steeds dieper. De beek lag inmiddels hier en daar bijna twee meter diep onder het maai-veld. Er moest een oplossing komen voor de noodzakelijk ophoging van de beekbodem. Vraag die deze veldwerkplaats centraal stond: hoe hoog je een te diepe beekbodem op? Beekdalbeheerders konden deze

Delen van het Springendal die niet zijn uitgesleten, hebben nog steeds een interessante bronbeekvegetatie

Deelnemers aan de eerste veldwerkplaats van het project Doelgericht Natuurbeheer

dag met Eijnsink, Verdonshot en met elkaar discussiëren en bedenken hoe dit probleem het beste is op te lossen.

Een beek domweg volgooien met zand gaat niet. Daarmee gaat te veel bodemflora en -fauna verloren.

Bovendien zal los zand bij piekafvoeren weer wegspoelen. Bomen en struiken weghalen die direct langs de beek staan zodat er licht is voor nieuwe vegetaties dan? Nee, ook geen goed idee want dan wordt het water te warm voor de specifieke beekmacrofauna. Staatsbosbeheer zelf heeft in het verleden geëxperimenteerd met boomstammetjes, takkenbossen en keiendammetjes. Maar ook dat werkte niet goed. Het bleek te kwetsbaar. En door de onjuiste afstand tussen de dammetjes ontstonden er spoelkolken. Succesvoller was de aanleg van een retentiebekken op de kop van de bovenloop die de piekafvoeren kan opvangen. Nu het water niet meer zo hard stroomt, werd het ook mogelijk om op een aantal plekken een meter dikke keileem aan te brengen op de beekbodem. Dat biedt weer vestigingsmogelijkheid

voor elzen en hier en daar watereppe, vegetatie dus die de bodem vastlegt.

Cultuurhistorische aspecten

Het is de bedoeling dat er per landschapstype de komende jaren meerdere van dit soort bijeenkomsten worden georganiseerd. De deelnemers konden daarom ook aangeven welke onderwerpen zij graag geagendeerd zien voor de excursie en misschien ook wel voor onderzoek. Zo liet men weten graag meer te willen weten over bijvoorbeeld de effecten van begrazing in dit soort systemen, over cultuurhistorische aspecten, waterberging, de relatie met Natura2000, vismigratie en het omgaan met het publiek.

De komende tijd zullen meerdere veldwerkplaatsen plaatsvinden. Aankondigingen via www.natuurkwaliteit.nl, deze nieuwsbrief en de vakbladen.

colofon

De Nieuwsbrief OBN is een uitgave van de directie Kennis van het Ministerie van LNV. Een pdf-versie van deze nieuwsbrief is op te vragen bij a.m.p.de.wee@minlnv.nl.

Redactie
Geert van Duinhoven

Redactie-adres
Directie Kennis
Postbus 482, 6710 BL Ede
t 0318 822 500

Vormgeving
Jelle de Gruyter
Grafisch Atelier Wageningen

Druk
Senefelder Misset, Doetinchem

